

Totko Stoyanov

Klasik ve Hellenistik Dönemlerde Trakya'da Ticaret ve Kültür Temsilcisi olarak Sinop

Karadeniz'in güney kıyılarında Arkaik Dönem'den Hellenistik Dönem'e kadar en gelişmiş Yunan *apoikia*'sı olan Sinop'un, Trakya'nın özellikle de kuzeydoğu bölümünün ekonomik ve kültürel gelişimine katkıda bulunduğunu gösteren farklı tabiiatlara ve dönemlere ait bulgular bulunmaktadır.

1. Güneydoğu Romanya ve Moldovya'dan bilinenlere eklenen, Kuzeydoğu Bulgaristan'dan yeni yayınlanan bazı eserler, Trakya'nın Demir Çağı endüstrisine geçişinin erken dönemleri ve gelişimi ile Anadolu, Kafkasya, Yakın Doğu'yla –Antik Dünya'da Demir Çağı teknolojisine ilk geçen bölge olarak kabul edilir- ilişkileri hakkında bilgi vermektedirler. Bu eserler, saplı ya da muylulu baltalar ve keserlerdir. Küçük Asya ve doğusundaki komşu bölgelerde varlığı iyi biliniyor olmasına karşın, Trakya'daki Bronz Çağı öncülleriyle olan boşluk nedeniyle önemli bilgi kaynaklarıdır. Orta Anadolu ile doğrudan paralelliği olan başka bir Demir Çağ baltaları grubu Emir-Dağ tipidir. Bu yerlerin Klasik Dönem limanlarının yakınlarındaki kıyının arkasındaki iç kesimlerde olması nedeniyle, – Odessos, Dionysopolis, Byzone ve Tirizis- baltaların, doğrudan deniz yoluyla Anadolu'nun kuzeyiyle kurulan ilişkinin sonucu olduğu düşünülmektedir. Bu fikir, yeni yayınlanan başka bir grup malzemeyle de desteklenmektedir – Odessos yakınlarındaki fibulaların benzerlerine orta ve güneydoğu Anadolu'da, Transkafkasya'nın doğusunda ve Doğu Akdeniz bölgelerinde rastlanmaktadır. Trakya'da replikaları olan baltaların ve fibulaların buluntu yerlerinin haritası çıkartıldığında, Karadeniz kıyısının Sinop-Amisos bölgesini Orta Anadolu, ve Toros dağlarını Kilikia kıyısı oradan da Suriye, Fenike ve Filistin ile bağlayan yolun (Erken Bronz Çağ'dan itibaren) ana hattını vermektedir. Karadeniz'i Sinop Kırım Yarımadası'ndan Pontus'un kuzeybatı kıyılarına geçen doğrudan yol, edebiyatta yerini bulan Yunan kolonizasyonu öncesinde yerel denizciler tarafından biliniyordu. Hitit kaynaklarında "SINUWA" olarak bilinen, Sinop'daki Geç Bronz Çağı limanı yerleşmesi kazılarla da kanıtlanmıştır. Bizim sunduğumuz yeni bilgi de bu fikri desteklemektedir.

2. Sinop İ.Ö. 6 - 4. yüzyıllarda Euphrates ile Karadeniz arasındaki karavan yolu üzerinde zengin bir liman olarak gelişir. Bu, *polis*'in Pontus Bölgesi'nin kuzey ve kuzeybatısındaki pazarlara zeytinyağı üreticisi ve ihracatçısı olarak lider rolüne eklenmiştir, bu bilgi, Histria, Callatis vd. de çok sayıda ele geçen Sinop amphora (ve damgaları) buluntularına dayandırılmaktadır. Ispirih (Kuzeydoğu Bulgaristan) yakınlarındaki çok büyük bir Trakya yerleşmesinde son 25 yıldır yapılan kazılarda, Sinop amphoralarıyla (tüm amphora ithalatının yaklaşık % 18-20'sidir) ithal edilen ürünün (yağ) ve çatı kiremitleri ticaretinin düzenli olduğu saptanmıştır. Hellen Krallığı'nın Erken Hellenistik Dönem başkenti olan Helis olduğu düşünülmektedir. Arkeolojik bulgulara göre, bölgedeki önemli bir ekonomi ve ticaret merkezidir. İ.Ö. 4. ve 3. yüzyıllara tarihlenen diğer Trakya yerleşmeleri ve mezarlarında da Sinop ürünleri tespit edilmiştir, bu da Histria, Callatis ve Odessos'un iç bölgelerinde Sinop ürünlerinin varlığını teyid etmektedir. Ülkedeki pazarın, Sinop'lu tüccarlar ya da Batı Pontus'lu satıcılar aracılığıyla yürütüldüğü tartışılmaktadır.

3. Zeytinyağı ve mimari terracotta ihracatına ek olarak, Sinop bölgedeki zengin mineral kaynaklarının farkına varmıştır ve aynı zamanda Perikles'in seferi ve yüzlerce Atinalı'yı yerleştirmesinden sonra olasılıkla bir sanat merkezi olmuştur. Bulguların ışığında E. Akurgal pazardaki pek çok Akhamenid metal objelerinin bu bölgeden geldiğini ileri sürmüştür.

4. Kuzey Trakya'nın derinliklerdeki bölgelere Sinop'un ekonomik girişi, son otuz yılda, Borovo gümüş hazinesindeki boğa rhytonu gibi, maden oymacılığı (torevtik) objelerinin kökeninin aranmasında mantıklı bir zemin sunmaktadır. Aynı kontekste, kaplar

(Rogozen hazinesindeki 158 no.lu testi) ve tören zırhına ait parçalarda (Agigiol, Peretu, Zlatinitsa vd.) görülen Trakya'ya özgü ikonografik ve stilistik izler, Doğu Anadolu ve yakınlarındaki bölgelerle bağlantıyla açıklanabilir.